

ГУМАНІТАРЫЗАЦЫЯ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ: НЕКАТОРЫЯ ПРАБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТЫВЫ

Малібошка У. А., Ішчанка Т. У.

Віцебскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт, Беларусь

У свой час вядомы французскі антраполог Луі Стросс прадбачліва зазначыў, што 21-ы век будзе векам гуманітарных навук... ці яго не будзе зусім. І гэта не перабольшванне. Навукова-тэхнічны прагрэс ва ўсё большай ступені абвастрае праблему чалавека, маральна-этычных, палітычных, экалагічных і іншых наступстваў яго дзейнасці. Пагрозлівай рэальнасцю ў сучасных умовах нажаль становяцца растуца мізэрнасць духоўных запатрабаванняў, падзенне ўзроўню маральных крытэрыяў паводзін і ўчынкаў, страта высокіх ідэалаў і прынцыпаў. «Все прогрессы реакционны, если рушится человек». Цяжка не пагадзіцца з гэтай думкай паэта Андрэя Вазнясенскага.

Духовнае аблічча грамадства заўсёды ў многім вызначалася спецыялістамі з вышэйшай адукацыяй. Зусім відавочна, што ў 21-м стагоддзі іх роля яшчэ больш узрастае. Таму пытанні гуманітарнай падрыхтоўкі студэнтаў ВНУ увогуле і, падкрэслім, навучэнцаў медыцынскага профілю – асабліва, займаюць зараз выключна важнае значэнне.

Цэнтральнае месца ў гуманітарнай падрыхтоўцы будучых спецыялістаў належыць выкладанню сацыяльна-гуманітарных дысцыплін. Грамадскія навукі выконваюць шэраг функцый, маючых непасрэднае значэнне для арыентацыі чалавека ў акаляючым яго прыродным і сацыяльным асяроддзі. Гэта, перш за ўсё, фарміраванне цэласнай карціны свету, выяўленне ролі і месца чалавека ў ім, яго магчымасцей у працэсе жыццядзейнасці, вызначэнне напрамкаў і прынцыпаў узаемадзеяння грамадства і асобы, стварэння неабходных умоў для здаровага ладу жыцця, усебаковага, гарманічнага развіцця чалавека, умення бачыць значнасць сваёй прафесійнай дзейнасці, правільна ацэньваць увесь яе працэс ад пастаноўкі мэты да атрымання прамежкавых і канчатковых вынікаў.

У самым пачатку 90-х гг. мінулага стагоддзя сістэма выкладання грамадскіх дысцыплін у ВНУ рэспублікі, асабліва ў медыцынскіх установах, па вядомым прычынам была амаль цалкам разбурана. Запатрабаваліся энергічныя намаганні кіраўніцтва рэспублікі, у тым ліку асабіста Прэзідэнта краіны, каб выправіць становішча. Зараз сітуацыя, як вядома, карэнным чынам змянілася. Сацыяльна-гуманітарная кампанента падрыхтоўкі будучых спецыялістаў паступова займае сваё належнае месца ў ВНУ. Зроблена шмат, і галоўнае – гэта тое, што адноўлена сістэма выкладання грамадскіх дысцыплін, створаны неабходныя ўмовы для далейшага руху наперад, асабліва ў якасных адносінах.

Не прэтэндуючы на бясспрэчнасць і вычарпальнасць, лічылі бы мэтэзгодным зрабіць намаганні ў наступных накірунках:

Вызначэнне больш аптымальнай паслядоўнасці выкладання грамадскіх дысцыплін і іх размеркавання па курсам. Наогул, нельга прызнаць навукова абгрунтаванай існуючую практыку іх вывучэння толькі на малодшых курсах. Гэта відавочна супярэчыць асноўнаму прынцыпу вышэйшай адукацыі – неабходнасці спалучэння, узаемаўплыву, узаемадзеяння агульнаадукацыйных, грамадскіх і спецыяльных дысцыплін на працягу ўсяго тэрміну навучання. Непрымальным, як нам здаецца, з’яўляецца і вывучэнне культуралогіі, сацыялогіі, паліталогіі, якое папярэднічае выкладанню філасофіі. Гэта прыкладна тое ж самае, каб вывучалі спачатку, скажам, гінекалогію, а анатомію потым. Ёсць, вядома, і шэраг іншых пытанняў, звязаных са структурай, аб’ёмам і паслядоўнасцю выкладання сацыяльна-гуманітарных навук.

Наспела, на наш погляд, і пытанне аб увядзенні дзяржаўнага экзамена па сацыяльна-гуманітарнаму комплексу. Мы ні ў якім разе не заклікаем да вяртання былога экзамена па навуковаму камунізму. Разам з тым неабходнасць сістэматызацыі ведаў будучага спецыяліста ў галіне грамадскіх дысцыплін відавочна. Дзяржаўны экзамен мог бы не толькі спрыяць гэтаму, але і значна павысіць наогул ролю іх выкладання ў ВНУ. Праўда, даволі складанай бачыцца праблема прапрацоўкі кола пытанняў, якія мэтазгодна выносіць на такія экзамен. Аднак сумеснымі намаганнямі яе можна вырашыць.

Паспяховае вырашэнне праблемы гуманітарызацыі вышэйшай адукацыі залежыць не толькі ад выкладчыкаў сацыяльна-гуманітарных дысцыплін, але і ад усіх без выключэння выкладчыкаў спецыяльных, агульнатэарэтычных і іншых прадметаў. У сувязі з гэтым неабходна аднавіць у ВНУ работу пастаянна дзеючых філасофскіх, метадалагічных семінараў для выкладчыкаў негуманітарных дысцыплін. У навучальныя праграмы такіх семінараў трэба ўключаць побач з праблемамі філасофіі і іншых грамадскіх навук і пытанні гуманітарызацыі ўсяго навучальнага працэсу. Не сакрэт, што зараз не так ужо і рэдка можна пачуць ад студэнтаў пытанне: “Нашто мне вывучаць культуралогію, сацыялогію, паліталогію і іншыя грамадскія навукі, калі я рыхтуюся стаць урачом, правізарам і г.д.?” Думаецца, што больш цеснае супрацоўніцтва, узаемадзеянне і ўзаемаразуменне ўсяго выкладчыкага корпуса ВНУ ў вырашэнні праблемы гуманітарызацыі дазволіць паспяхова зняць падобныя пытанні.

Пачынаючы са старажытнагрэчаскай сістэмы грамадзянскага выхавання “Пайдэйя”, велізарную ролю ў працэсе навучання і адукацыі адыгрывае прынцып індывідуальнага падыходу да навучэнца. Нажаль мы вымушаны канстатаваць, што ў сучасных умовах у ВНУ даводзіцца працаваць галоўным чынам са студэнцкай групай, курсам, патокам. Час, які адводзіцца на індывідуальную работу са студэнтамі, няўмольна скарачаецца.

Фактычна яна яшчэ неяк трымаецца толькі на голым энтузіязме выкладчыка. Гэта датычыць у прыватнасці ўсёй вельмі важнай, карпатлівай, складанай працы па напісанню, праверцы студэнцкіх рэфератаў па грамадскім навукам, кантрольных работ завочнікаў. Уяўляецца мэтазгодным зрабіць энергічныя захады, каб значна павысіць ролю індывідуальнага кансультавання і іншых форм індывідуальнай работы са студэнтамі.

Такім чынам, гуманітарызацыя вышэйшай адукацыі павінна стаць, як нам здаецца, працэсам, які ўключыў бы ў межы свайго непасрэднага ўздзеяння ўсіх студэнтаў ад першага да апошняга дня іх навучання ў ВНУ і, што не менш важна, каб гэты працэс сфарміраваў у будучых спецыялістаў устойлівую, свядомую патрэбу да далейшага пастаяннага павышэння ўзроўню сваёй як прафесіянальнай кваліфікацыі, так і наогул грамадзянскай, жыццёвай адукаванасці і падрыхтоўкі.